

ОЦІНКА КОН'ЮНКТУРИ ЗЕРНОВОГО РИНКУ

Харченко Ю.В., Москаленко О.В., студенти²

*Харківський національний технічний університет сільського господарства імені
Петра Василенка*

EVALUATION OF THE GRAIN MARKET CONDITION

Kharchenko Y.V., Moskalenko O.V.

Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

Україна лишається однією з не багатьох країн світу, які ще мають можливість збільшувати виробництво сільгоспкультур, нарощувати експортний потенціал та забезпечувати глобальні потреби у аграрній продукції. Проте, щоб й надалі допомагати укріпленню національної економіки, необхідно розібратися з прихованими загрозами для АПК України.

Кон'юнктура ринку, або ринкова кон'юнктура, - це певний економічний стан, який склався на ринку на цей час або в певний відрізок часу, і який відображає співвідношення між попитом і пропозицією, яке склалося на ринку. За допомогою кон'юнктури можна визначити, наскільки комерційно цінним та конкурентоспроможним є товар або послуга [1].

Для дослідження кон'юнктури ринку необхідно проаналізувати комплекс економічних показників. За їх допомогою можна як кількісно охарактеризувати якісні зміни, що відбуваються у процесі відтворення і характеризують сформовану ситуацію на ринку, так і оцінити, які тенденції будуть характерні для кон'юнктури в майбутньому [2].

Перш, ніж підприємству прийняти рішення про вихід на певний зовнішній ринок, необхідно проаналізувати рівень конкурентоспроможності різних країн. До основних показників конкурентоспроможності країни відносяться ВВП у розрахунку на душу населення; часовий еквівалент доходу, за допомогою якого можна побачити, скільки часу працівник повинен працювати, щоб купити споживчий товар зі споживчого кошика товарів і послуг; індикатори соціального рівня життя населення (рівень зайнятості та безробіття, матеріальна забезпеченість населення, пенсійне забезпечення тощо) [1].

Існує чотири основні блоки системи показників кон'юнктури товарного ринку [2]:

Показники пропозиції: абсолютні галузеві показники виробництва; відносні показники; виробничий потенціал; сировинний потенціал; динаміка завантаження виробничих потужностей; обсяг інвестицій; динаміка експорту та імпорту товарів; розподіл ринку; концентрація виробників на ринку; тип ринку.

Показники попиту: обсяг, структура і динаміка; сегментація і диференціація; функціональні можливості; еластичність попиту від маркетингових збудників. Цінові показники: рівень цін; варіація; однорідність; типовість; стійкість; дисперсія; абсолютні та відносні показники товарообігу.

Показники тенденцій розвитку ринку, його стійкості та циклічності. За сучасних умов господарювання виробники продукції чи надавачі послуг перебувають під постійним тиском конкурентів, тому повсякчас постає питання виживання та розвитку підприємства. Спроможність витримувати конкуренцію характеризує така економічна категорія, як конкурентоспроможність [3]. Необхідно оцінити такі показники, як конкурентоспроможність товару, фірми та міжнародна конкурентоспроможність.

Також важливо проаналізувати загальноекономічну ситуацію - стадії циклу, на якому перебуває економіка - криза, депресія, пожвавлення, піднесення, оскільки конкретний товарний ринок розвивається не ізольовано. Далі вивчаються кон'юнктуро - утворювальні фактори, до яких відносяться: соціальні та політичні конфлікти, науково-технічний прогрес,

---

² Науковий керівник - к.е.н., доцент Сагачко Ю.М.

рівень монополізації, державне та міждержавне регулювання, валютно та кредитно-грошова система, енергетичні та екологічні проблеми та стан інформаційних проблем [4].

Таким чином, для оцінювання кон'юнктури ринку при виході підприємства на міжнародний ринок, необхідно проаналізувати показники, за допомогою яких можна зробити висновок про економічну ситуацію певної країни, кон'юнктуру товарного ринку, оцінити конкурентоспроможність фірми та товару та дослідити фактори, які впливають на ринкову кон'юнктуру.

Зерновий ринок являє собою систему товарно-грошових відносин, що виникають між його суб'єктами в процесі виробництва, зберігання, торгівлі та використання зерна на засадах вільної конкуренції, вільного вибору напрямів реалізації зерна та визначення цін, а також державного контролю за його якістю та зберіганням. Суб'єктами ринку зерна є товаровиробники зерна, підприємства по зберіганню зерна, суб'єкти заставних закупок зерна та проведення інтервенційних операцій, акредитовані біржі та інші.

В цілому зерновий комплекс є основою для розвитку внутрішнього ринку зерна, хлібобулочної, борошно-круп'яної промисловості, спиртової, кондитерської, комбікормової та інших галузей.

Останніми роками на світовому продовольчому ринку суттєво зростають обсяги торгівлі зерном через збільшення його пропозиції і попиту. Це відкриває одночасно як значні можливості для розвитку вітчизняного аграрного експорту, так і створює певні ризики, пов'язані з волативністю світових цін на зернові культури.

Глобалізація у загальному сенсі представляє собою досить складний комплекс транскордонних взаємодій і відносин між численними економічними суб'єктами та інституціями, що виявляється у зростанні потоків товарів, послуг, технологій і фінансових коштів та деякою мірою є однією із визначальних передумов розвитку в світі сучасного динамічного продовольчого ринку, який функціонує на конкурентних засадах і вільному доступі аграрної продукції.

Впродовж останніх 15 років у світовій економіці відбулися тектонічні зрушення, які супроводжувалися кількісними і якісними змінами кон'юнктури на основних ринках ресурсів, ціноюволативністю та загостренням конкуренції.

Завдання, які постали перед кожною державою, передусім полягають у пошуку ефективного інституційного механізму адаптації національного сектору аграрної економіки до умов і особливостей розвитку глобалізації для зниження прогнозованих ризиків та забезпечення отримання позитивних можливостей від цього процесу в кожному окремому випадку.

Сучасна кон'юнктура глобального ринку аграрної продукції передусім характеризується зміною співвідношення світового попиту і пропозиції, ціновими коливаннями, а також динамічним зростанням торгівлі продовольством у контексті збільшення потреб населення і його доходів у різних частинах світу.

Для вітчизняного агробізнесу глобальна кон'юнктура стала поштовхом на шляху підвищення рівня продуктивності використання ресурсного потенціалу та суттєвого збільшення обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції.

Світовий ринок зерна залишається одним із найбільш важливих стратегічних напрямів експорту вітчизняної аграрної продукції. Будь-які тенденції і тренди цього ринку мають безпосередній вплив і на стан розвитку аграрного експорту України, а також відображаються на цінній ситуації, що в загальному підсумку має довгострокові наслідки для усієї зернової галузі [5].

Аналіз останнього звіту «Короткого огляду попиту і пропозиції зерна», що періодично публікує для широкого загалу Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (FAO) від 7 березня 2019 року, засвідчив, що, за експертними оцінками, світове виробництво зерна торік становило 2609 млн т (включаючи рис в перерахунку на шліфований). Це в цілому на 2,8 млн т менше, ніж у попередньому прогнозі за лютий. Перегляд у бік зменшення практично повністю обумовлений зниженням оцінки виробництва кукурудзи в США і в

цілому відображає загальне скорочення світового виробництва зернових у порівнянні з показниками попереднього року [6].

Обсяги світової торгівлі зерном у 2018–2019 МР сягатимуть близько 413,4 млн т, що на 8,2 млн т менше порівняно з аналогічним періодом 2017–2018. П'ятьма найбільшими експортерами зерна у світі є Австралія, Аргентина, ЄС, Канада і США; основними експортерами пшениці є Аргентина, Австралія, Канада, ЄС, Казахстан, Російська Федерація, Україна та США; основними експортерами рису є В'єтнам, Індія, Пакистан, США та Таїланд [6].

Частка України в світовому виробництві зерна нині не перевищує 2%, водночас потенціал його нарощування дозволяє збільшити її щонайменше до 4–5%. Цього року, попри досить складні погодно-кліматичні умови, вітчизняним аграріям вдалося зібрати близько 62 млн т зерна. Рекордним є урожай в Китаї, де впродовж останніх років збирають майже півмільярда тонн зерна, а також у США, Індії та Росії.

Можна з певною вірогідністю стверджувати, що вказаний чинник буде впливати на світові ціни, адже в умовах перевищення пропозиції над попитом закономірним наслідком є їх подальше зниження. Для вітчизняних експортерів пшениці виходом з наявної ситуації є як пошук нових ринків збуту, так і поступова переорієнтація цього напрямку із сировинного на переробку та продаж борошна.

Отже, в перспективі обсяг виробництва зерна має тенденцію до росту, обсяг імпорту скорочується, обсяг експорту зростає. У свою чергу можна відзначити, що загальна місткість ринку не значно скорочується. Це відбувається тому, що йде деяке скорочення чисельності населення, а також через прагнення підприємств збільшити експорт зерна. Важливий вплив виявляє й ріст життєвого рівня населення, через що воно починає споживати більш дорогі продукти й менше хліба. Прогнозоване заохочення експорту зерна й підтримка цін на зерно (у т.ч. фуражне) обумовить погіршення ситуації у тваринництві. Якщо заходи підтримки доходів виробників зерна виявляться неефективними, і частка виробників в експортних контрактах буде мінімальною, а закупівельні ціни не стануть стимулом до нарощування виробництва продукції, то ріст експорту може обумовити не тільки відносне, але й абсолютне скорочення пропозиції зерна на внутрішньому ринку України. Але якщо врахувати, що виробництво зернових культур є найбільш рентабельним видом сільськогосподарської діяльності, який виступає внутрішнім "фінансовим" донором галузі й дозволяє підтримувати загальну позитивну рентабельність виробництва, то успішна зернова експортна експансія здатна забезпечити значне зростання валової доданої вартості в сільському господарстві України.

Список посилань.

1. Кон'юнктура міжнародних фінансових ринків. URL: http://bookss.co.ua/book_konyunktura-mizhnarodnih-finansovih-rinkiv.
2. Андрейченко А.В., Горбаченко С.А., Грінченко Р.В., Карпов В.А., Кучеренко В.Р. Аналіз ринкової кон'юнктури: навчальний посібник. – Одеса: ОНЕУ, 2014. – 345 с.
3. Мессель-Веселяк В. Я. Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва / В. Я. Мессель-Веселяк // Економіка АПК. – 2005. – № 6. – С. 17–26.
4. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз : моногр. / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2005. – 292 с.
5. Організація виробництва і аграрного бізнесу в сільськогосподарських підприємствах: підруч. / С. П. Азізов, П. К. Кенійський, В. М. Скупий / за ред. проф., С. П. Азізова. – К. : ІАЕ, 2001. – 834 с.
6. Сучасні тренди світового ринку зерна. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichni-hekta/item/13865-suchasni-trendy-svitovoho-rynku-zerna.html>